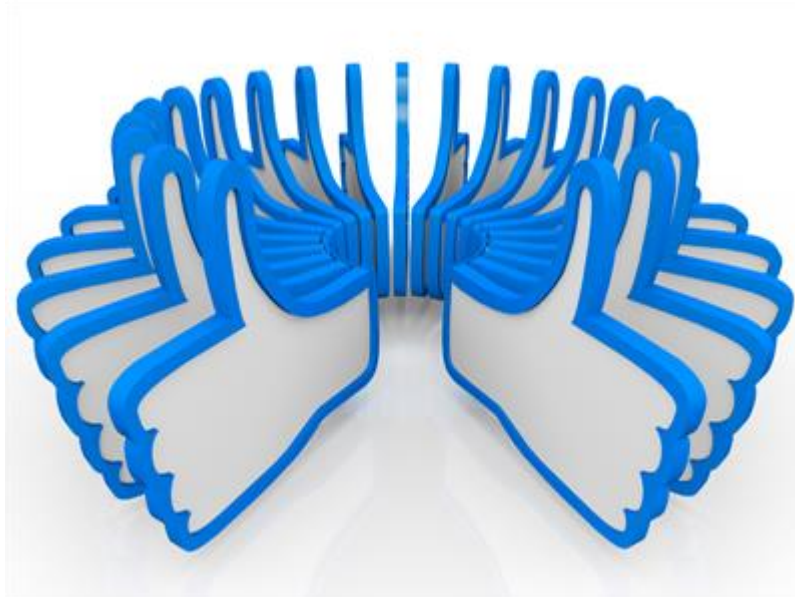

Діти у мережах

М. Масич, А. Шевченко *«Дзеркало тижня. Україна» №5, 10 лютого 2012*

Світу, в якому народилися ті, хто пише і читає ці рядки, — без звичних і повсякденних комп'ютера, Інтернету, мобільного зв'язку — вже немає і більше ніколи не буде. Розмови про шкідливість комп'ютера лунають дедалі тихіше і стають прерогативою найстаршого покоління. Ми дедалі більше спілкуємося через екрани і монітори. Які реальні небезпеки цього нового світу, поки що ніхто точно не знає — надто короткий строк спостереження наслідків. Може, як завжди, минеться?.. Для дітей цей новий порядок зрозумілий і звичний так само, як для покоління батьків звичне електричне освітлення і телевізор. Трирічна дитина самостійно телефонує бабусі, відправляє SMS, а ще вміє замовляти таксі, мило розмовляючи з диспетчером, включати комп'ютер і викликати через Skype сестру з Канади. Ніхто, звичайно, не вчив її всього цього, і контролювати її дії буває складно.

Цифрові страхи

Але ж дійсно відповідальність за використання комп'ютера дітьми несуть батьки. З якого віку допускати дітей до комп'ютерів? А в мережу? Як регламентувати час, проведений біля комп'ютера? Чи дозволяти грати в ігри в мережі? Як контролювати спілкування дітей у соціальних мережах? Уже купувати комп'ютер дитині або ще зарано? І чи не варто просто почекати з комп'ютером до повноліття? Чи не щодня доводиться шукати компроміс між бажанням дитини й волею батьків, увесь час по-новому формулюючи навіть запитання, не кажучи вже про відповіді.

Нові технології породжують не тільки можливості, а й цілком природні побоювання. У багатьох сім'ях питання про стосунки дітей з комп'ютером стоїть дуже гостро. І мало семей, де його вирішено остаточно й задовільно для всіх.

Власний комп'ютер — це, можна сказати, особистий простір дитини, а він, як відомо, необхідний кожній особистості, що формується. Нині комп'ютер — нормальна деталь дитячої кімнати. Технічний прогрес зупинити неможливо, а з останніми його досягненнями діти зустрічаються перші. Діти більше залежні від технологій, ніж батьки. Вони нетерплячі й зосереджені переважно на близьких у часі цілях — це нормальні вікові особливості, але тепер вони проявляються і в спілкуванні з технікою.

Сьогодні головну небезпеку дорослі бачать у психологічній залежності від безмежної захопливості новітніх технологій. Мета — уникнути формування залежної поведінки в подальшому дорослому житті. Щоб цього не трапилось, дитина або підліток повинен усвідомлювати, чого він (а не його батьки) хоче досягти в житті, яким і ким йому хочеться бути насправді. Зловживання комп'ютером лише маркірує наявну у свідомості дитини, підлітка незаповненість або порушеність.

Водночас багато важливих завдань розвитку діти і підлітки вирішують сьогодні з допомогою сучасних цифрових технологій. При розумному підході користь від взаємодії з ними буде неоціненною. Маючи власний комп'ютер, дитина потихеньку навчиться щось переустановлювати, розуміти, що відбувається з технікою, зможе зробити свої проекти. Такі вміння дуже знадобляться їй у майбутньому, та й у школі, а ймовірно, стануть професією.

Можливості задоволення дитячих і підліткових амбіцій, потреби в досягненнях часто підмінюються ігровими та розважальними потребами. Батькам це здається сурогатом, але мозок дитини, яка перемогла у грі в мережі відмовляється відрізнити радість успіху в Матриці від радості життя. Де ж узяти червону таблетку, щоб навчити відрізнити вигадане життя від справжнього? Найкращий рецепт для батьків — самим жити цим реальним життям. Наприклад, якщо батьки орієнтовані тільки на споживання як джерело позитивних емоцій, то й дитині складно буде уявити себе творцем і учасником живих подій.

Часто в ранньому віці дитина не знає, чим зайнятися у вільний час у реальному світі. Завдання батьків — запропонувати, організувати їй можливі варіанти. Інакше увімкнений екран стане їй порятунком від нудьги. Стежте за тим, щоб саме реальний світ займав у дитини більшу частину життя. Бажання дитини рухатися, дружити, творити насправді дуже сильні.

Діти різного віку потребують різного підходу. Мама шестирічного хлопчика, який боявся ходити по своїй квартирі, бо звідусіль вилазили скелетики, була змушена звернутися до психолога. Джерело страшних скелетиків таїлося у комп'ютерній грі. Ігрове навантаження виявилось непосильним для психіки. Уява маленької дитини недобре з нею пожартувала. Довелося витратити чимало часу і сил, щоб спочатку подружитися зі скелетиками, а потім вони пішли з квартири...

Батьків турбує вплив комп'ютера на здоров'я дітей. Байки про шкідливе випромінювання вже не діють — чи то захист став кращим, чи то справді нічого не трапляється? Прості, але постійно (а не час від часу) дотримувані правила зведуть до мінімуму реальні небезпеки впливу комп'ютера на здоров'я. А зіпсувати зір, викривити хребет, відволікатися від навчання можна й без електронних іграшок.

Програма контролю

Камінь спотикання в сім'ях — час, проведений біля екрана. Щоб він не перевищував встановлені здоровим глуздом норми, потрібен чітко зафіксований порядок сімейних справ і занять: урокам, гурткам і спортивним секціям, домашнім обов'язкам, прогулянці із собакою має знайтися певний час. Виконання завдань може супроводжуватися й нагородою — наприклад походом у кіно або купівлею одягу для юних хіпстерів.

Найпростіше починати з використання функції «батьківський контроль» на комп'ютері. Це дає змогу поставити чіткі часові рамки для дитини — скажімо, по годині у будні і по дві години у вихідні — і задати критерії безпеки: чи дозволено вашій дитині запускати ігри і які сайти вона може відвідувати. Хоча точні вікові рамки всіх рекомендацій умовні, але все ж такі комп'ютерні ігри до семи років повинні бути обов'язково обмежені в часі. До дев'яти років не рекомендується допускати дитину до Інтернету. З дев'яти до 12 років можна дозволити користуватися Інтернетом, але тільки разом з кимось із дорослих.

У міру дорослішання дітей можна «домовлятися»: без залякування, моралей і тиску. Наприклад, не можна вмикати комп'ютер, поки не зроблені уроки і домашні справи. Порушення домовленостей супроводжується заздалегідь обумовленими санкціями. Діти добре розуміють, що таке справедливість, — тому такі санкції для них цілком чесні і законні.

У різних сім'ях батьки по-різному підходять до заборон і дозволів. Якщо діти обізнаніші, ніж батьки, а це буває часто, то вони знаходять можливості зробити по-своєму. Наприклад, ставлять будильник на третю годину ночі і, прокинувшись за дзвінком, до ранку граються в улюблену гру. А батьки скаржаться на втому підлітка у зв'язку з величезним шкільним навантаженням... Якщо ж виховання настільки суворе, що єдиний у сім'ї комп'ютер стоїть на столі у тата, а дітям дозволяється користуватися тільки інформаційними сайтами для того, щоб зробити уроки, сенс життя дитини може перетворитися на пошуки можливостей скуштувати заборонений плід.

Найголовніше в діях батьків — послідовність і постійна увага до душевного стану дитини. Якщо, приміром, раптово погіршилася успішність у школі, дитина стала дратівлива, в'яла й апатична, зверніть увагу і на те, що вона робить у комп'ютері. Але слід розуміти, що завдання перемкнути увагу дитини на інше заняття швидко і само по собі не вирішиться.

Відриваючись від віртуального світу, багато дітей відчувають напади дратливості і висловлюють невдоволення. Одне з батьківських завдань — дати уявлення про життєвий порядок: так, ми не можемо займатися тільки розвагами і приємними справами, у нас бувають і віддалені в часі цілі, і обов'язки.

Інтернет — так і ні

У деяких сім'ях вихід в Інтернет повністю заборонений до певного віку, десь обмеження докладно регламентуються і контролюються. Батьки, які вважають ігри і соцмережі марною тратою часу, живуть стереотипами вчорашнього дня. Сьогодні, зокрема й в Інтернеті, вирішуються завдання розвитку, виховання, соціальної адаптації. Але й тут кількість часу має бути контрольована — інакше виникають загрози.

А от підвищити безпеку перебування дитини в Інтернеті можна й не контролюючи кожен дію дітей особисто. Треба навчити їх розпізнавати й оцінювати небезпеки всесвітньої Мережі: якщо підлітку призначають побачення або надіслали електронний лист із повідомленням про великий виграш і просять увести у спеціальне поле свої дані аж до номера татової кредитки, запрошують взяти участь у лотереї або проголосувати в конкурсі — навчіть його аналізувати такі пропозиції.

Наявність особистої інформації в соціальній мережі доволі небезпечна. Саме тому батьки повинні контролювати перебування в мережі своїх чад. А загалом дослідження підтверджують, що соціальні мережі здебільшого позитивно впливають на дітей. У сьогоднішньому світі в сучасної дитини залишається набагато менше часу на спілкування з однолітками навіть порівняно з поколінням їхніх батьків. А соціальні мережі дають їм таку можливість, і це зовсім непогано.

Якщо дитину неможливо відірвати від Інтернету без істерики — це, звичайно ж, прояв сімейної кризи. Можливо, причина і в непослідовній позиції дорослих, коли вони то надто турбуються про шкідливий вплив комп'ютера, то раптом дозволяють дитині гратися годинами. Якщо однакових вимог немає, то конфлікти неминучі. Коли в сім'ї є невирішені проблеми у стосунках, діти можуть «тікати» у комп'ютер, ховаючись від сімейних сварок, компенсуючи самотність або труднощі у спілкуванні. Щоб розумний гаджет був другом, а не ворогом нашим дітям, ми, дорослі, теж мусимо підвищувати рівень своїх знань. Хоча б для того, щоб могли розуміти, чим захоплюються наші діти, розділяти з ними успіхи, радіти разом з ними й розуміти їх.